

Datum

Rapport_Återhämtning kultur_230605

VGR Analys 2023:33

Datum: 2023-06-09

Dokumentnamn: Återhämtning av och nya utmaningar för kultursektorn i Västra Götaland

Diarienummer: KUN 2023-00541

Kontaktperson: Koen Braak, Avdelning Samhällsanalys

Telefon: 073-0745899

E-post: koen.braak@vgregion.se

Sammanfattning

Den 9 februari 2022 avvecklades restriktionerna mot covid-19 och kunde kulturverksamheter sätta i gång sina publika verksamheter. Två veckor senare invaderade Ryssland Ukraina och en ny osäker period började för kultursektorn med kraftigt ökade priser och ökad inflation. Den här rapporten beskriver hur kultursektorn har utvecklat sig efter pandemin och vilka utmaningar som väntar. Rapporten belyser utvecklingen av kulturarbetsmarknaden, kulturarbetarnas inkomster och de konstnärliga delbranscherna inom kulturella och kreativa näringar (KKN) i Västra Götaland. Sedan beskrivs även respektive utveckling för museisektorn, scenkonsten, filmen och folkbildningen.

Rapporten identifierar följande trender:

Kulturarbetsmarknaden

- Det finns skillnader i återhämtning av antal sysselsatta mellan olika yrkesområden. Antal sysselsatta inom musik minskade mest 2021 jämfört med 2019. Däremot ökade sysselsättningen inom regi och produktion samt design.
- De konstnärliga yrkesområdena visar i genomsnitt en positiv inkomstutveckling, men stora inkomstskillnader finns kvar mellan yrkesområdena. Frilansande kulturarbetare och konsthantverkare tjänade 42 procent respektive 34 procent mindre än genomsnittet för alla sysselsatta i Västra Götaland.
- Efter pandemin har antalet arbetstillfällen ökat och arbetslösheten minskat inom kultursektorn.

Konstnärliga delbranscher inom KKN 2017 – 2021

Delbransch	Utveckling antal företag	Utveckling omsättning	Utveckling antal anställda
Audiovisuell	+	+	+
Bild och form	-	+	+
Modetillverkning	-	-	-
Litteratur och press	+/-	-	-
Litterärt och konstnärligt skapande	+	-	+
Scenkonst	+	-	-

Tabell 1. Källa: Dun & Bradstreet. Utveckling av antal företag, omsättning och anställda inom de konstnärliga delbranscherna inom KKN i Västra Götaland från 2017 till och med 2021

Muséer

- Museerna ser positivt på besökarnas återkomst efter pandemin. Staten (Världskulturmuseet) och Göteborgs stad har höjt entréavgifterna.

- Museerna har satsat på ett digitalt utbud för att tillgängliggöra och sprida sina verksamheter. Den digitala kompetensutvecklingen och finansieringen utgör dock utmaningar.
- Museerna larmar om en urholkad ekonomi.
- Medlemskap i hembygdsföreningar och arbetslivsmuseer minskar
- Mer kunskap om museernas bidrag till besöksnäring och kulturturism behövs

Scenkonst

- Fortsatt tuffa tider för artister och arrangörer. Publiken har inte återkommit till nivån för 2019 och har dessutom förändrat sitt köpbeteende. Efter pandemin har det funnits ett överutbud. Inflationen och högre priser har lett till att det har blivit dyrare att turnera.
- Ersättningen från upphovsrätt minskade under 2022, men kommer att återhämta sig under 2023. Från och med 2023 har Sverige en ny lag om upphovsrätt som ger upphovspersoner en starkare position
- Musikförsäljningen har ökat, men vinsten når inte artisterna
- Det finns ett stort behov av teknisk kompetens
- Scenkonstinstitutionerna drabbas av högre kostnader och förändrat köpbeteende och förändrade kulturvanor. Publiken bokar sina biljetter senare och verkar konsumera mer digital musik och underhållning hemma. Därutöver spenderar publiken mindre pengar generellt.

Film

- 2022 har varit Film i Västs mest framgångsrika år hittills när det gäller konstnärliga framgångar på festivaler och galor.
- Produktionsbolag spenderade 193,5 miljoner kronor i Västra Götaland, vilket är dubbelt så mycket som Film i Västs investeringar (93 miljoner).
- Svensk film står inför betydande utmaningar på grund av ökad dominans av amerikanska digitala plattformar. Utmaningen ökar om trenden att tillhandahålla omfattande biografkapacitet till ett fåtal storsäljare fortsätter.
- Den audiovisuella branschen har ett stort behov av digitala och tekniska kompetenser.
- Biograferna står inför stora utmaningar. Biobesöken har minskat sedan 2016 och prognosen är att minskningen kommer att fortsätta. Följande strategier för framtiden nämns: stor biografkapacitet till storsäljande samt färre filmer, bättre bemötande av publik samt ett varierat program som är riktade på vissa målgrupper.

Folkbildningen

- Deltagande i folkhögskolornas långa kurser återhämtade sig under 2022 till nivån för 2018. Däremot låg deltagandet i korta kurser under år 2022 26 procent lägre än 2018. Deltagare i studieförbunden var 15 procent lägre under 2022 jämfört med 2020. Folkhögskolorna och studieförbunden har sett en ökad efterfrågan på korta kurser under andra halvåret 2022.
- Folkbildningen får en halv miljard mindre i statligt stöd under 2023 vilket innebär att antalet kurser och medarbetare på folkhögskolorna kommer att sjunka.

Innehåll

Sammanfattning.....	2
Figurförteckning.....	5
Tabellförteckning	5
Inledning	7
1. Utveckling av kulturarbetsmarknaden, kulturarbetarnas inkomster och kulturella och kreativa näringar	8
1.1 Skillnader i återhämtning av antal sysselsatta mellan olika yrkesområden.....	8
1.2 De konstnärliga yrkesområdena visar i genomsnitt en positiv inkomstutveckling, men stora inkomstskillnader finns kvar mellan yrkesområdena.	9
1.3 Postpandemin har lett till en tillväxt av arbetstillfällen och minskad arbetslöshet inom kultur	11
1.4 Ekonomisk återhämtning i stora delar av den privata kultursektorn.....	12
1.4.1 Den audiovisuella branschen	12
1.4.2 Bild och form	13
1.4.3 Modetillverkning	13
1.4.4 Litteratur och press	14
1.4.5 Litterärt och konstnärligt skapande	14
1.4.6 Scenkonst.....	15
2. Museum.....	16
2.1 Bra återhämtning av besöksantalen	16
2.1.1 Höjda entréavgifter	16
2.2 Satsning på digitalisering.....	18
2.3 Urholkad ekonomi	18
2.3 Medlemskap i hembygdsföreningar och arbetslivsmuseer minskar	19
2.4 Mer kunskap om museernas bidrag till besöksnäring och kulturturism behövs	19
3. Scenkonst	20
3.1 Fortsatt tuffa tider för artister och arrangörer	20
3.2 Musikförsäljning har ökat, men vinsten når inte artisterna.....	20
3.3 Minskat ersättning från upphovsrätt 2022, men bättre förutsättningar för 2023.....	21
3.4 Stort behov av kompetensutveckling av tekniker	21
3.5 Publik till föreställningar och konserter 2019, 2020 och 2022	22
3.6 Scenkonstinstitutionerna drabbas av högre kostnader och förändrat köpbeteende..	23
4. Film	24
4.1 2022 var ett framgångsrikt filmår för Film i Väst	24
4.2 Utmaningar för filmbranschen	24
4.3 Talangutveckling och kompetensförsörjning inom filmbranschen	25
4.4 Stora utmaningar för biograf	25
5. Folkbildningen	27
5.1 Folkbildningen – viss återhämtning av antal kursdeltagare 2022.....	27
5.2 Cirka 1,7 miljoner besökare till studieförbundens kulturprogram 2022.....	28
5.3 Minskat statligt stöd.....	28
Litteraturreferenser.....	29

Figurförteckning

Figur 1. Källa: SCB, MONA Västdatabasen. Antal sysselsätta, nattbefolkning, per yrkesområde i Västra Götaland 2019, 2020 och 2021. Yrkesområdena är baserade på standarden för svensk yrkesklassificering (SSYK) och Myndigheten för kulturanalys definition för konstnärliga yrken och yrkesområden.	9
Figur 2. Källa: SCB, MONA Västdatabasen. Median förvärvsinkomst per individ, nattbefolkning, per yrkesområde i Västra Götaland 2019, 2020 och 2021. Yrkesområdena är baserade på standarden för svensk yrkesklassificering (SSYK) och Myndigheten för kulturanalys definition för konstnärliga yrken och yrkesområden.	10
Figur 3. Källa: Arbetsförmedlingen Kultur och Media. Antal inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen Kultur och Media i Västra Götaland 2021, 2022 och 2023 (första kvartal).	11
Figur 4. Källa: Arbetsförmedlingen Kultur och Media. Alla lediga jobb registrerade på Arbetsförmedlingen Kultur och Media i Sverige 2021, 2022 och 2023 (första kvartal).	12
Figur 5. Källa: Filminstitutet. Utvecklingen 2012-2022 och scenarier 2023-2025 för biografbesök i Sverige.	26
Figur 6. Källa: SCB, Stuv. Antal besök (i miljoner) till studieförbundens kulturprogram i Västra Götaland.	28

Tabellförteckning

Tabell 1. Källa: Dun & Bradstreet. Utveckling av antal företag, omsättning och anställda inom de konstnärliga delbranscherna inom KKN i Västra Götaland från 2017 till och med 2021.	2
Tabell 2. Källa: Dun & Bradstreet. Antal företag, omsättningen i tusental kronor och antal anställda. Siffrorna för antal företag och anställda är avrundade. Den audiovisuella branschen består av SNI-koderna för delbranschen Audiovisuellt inom kulturella och kreativa näringar.	12
Tabell 3. Källa: Dun & Bradstreet. Antal företag, omsättningen i tusental kronor och antal anställda. Siffrorna för antal företag och anställda är avrundade. Branschen bild och form består av SNI-koderna för samma delbransch inom kulturella och kreativa näringar.	13
Tabell 4. Källa: Dun & Bradstreet. Antal företag, omsättningen i tusental kronor och antal anställda. Siffrorna för antal företag och anställda är avrundade. Branschen modetillverkning består av SNI-koderna för delbranschen Mode inom kulturella och kreativa näringar exklusive SNI-koderna för parti- och detaljhandel.	13

Tabell 5. Källa: Dun & Bradstreet. Antal företag, omsättningen i tusental kronor och antal anställda. Siffrorna för antal företag och anställda är avrundade. Branschen Litteratur och press består av SNI-koderna för samma delbransch inom kulturella och kreativa näringar...14

Tabell 6. Källa: Dun & Bradstreet. Antal företag, omsättningen i tusental kronor och antal anställda. Siffrorna för antal företag och anställda är avrundade. Branschen Litterärt och konstnärligt skapande består av SNI-kod 90.030.14

Tabell 7. Källa: Dun & Bradstreet. Antal företag, omsättningen i tusental kronor och antal anställda. Siffrorna för antal företag och anställda är avrundade. Branschen Scenkonst består av SNI-koderna för samma delbransch inom kulturella och kreativa näringar.15

Tabell 8. Källa: Kulturdatabasen. Antal anläggnings- och verksamhetsbesök till museer och konsthallar i Västra Götaland 2019, 2020 och 2022.17

Tabell 9. Källa: Kulturdatabasen. Antal föreställningar, konserter och publik 2019, 2020 och 2022..... 22

Tabell 10. Källa: SCB (officiell statistik). Med undantag av siffrorna för studieförbunden 2018 och 2019 vilkas källa är SCB Stuv (Studieförbundens verksamhetsregister). Tabellen visar antal deltagare på folkhögskola och studieförbund. Korta kurser är kurser som är kortare än 14 dagar. Långa kurser är särskilda kurser som är längre än 14 dagar och allmänna kurser.. 27

Inledning

Den 9 februari 2022 var dagen då restriktionerna mot spridningen av covid-19 togs bort och kultursektorn kunde återstarta sin verksamhet. Tre veckor senare invaderade Ryssland Ukraina vilket ledde till en kraftig ökning av priser på energi och livsmedel, och en kraftig inflation med höga räntor. Konsekvenserna för kultursektorn var att kostnaderna ökade, medan kulturbesökarna förändrade sitt köpbeteende. Samtidigt upphörde de tillfälliga krisstöden som hade stöttat kultursektorn under pandemin. Den här rapporten presenterar en lägesbeskrivning av återhämtningen av kultursektorn efter pandemin i Västra Götaland och utmaningarna som kultursektorn upplevde förra året och som den står inför i den nära framtiden.

Kapitel 1 beskriver utvecklingen av kulturarbetsmarknaden och kulturarbetarnas inkomster. Analysen är baserad på data från Statistikmyndigheten SCB:s Västdatabas och Arbetsförmedlingen. Vidare analyseras hur de konstnärliga delbranscherna inom kulturella och kreativa näringar har utvecklat sig under perioden 2017 – 2021. Statistiken kommer från företagsdatabasen som Dun & Bradstreet tillhandahåller.

Kapitel 2 beskriver återhämtningen av museibesöken och de tuffa utmaningarna som många museer i Västra Götaland upplever i nuläget. Underlag för kapitlen består av rapporter från branschorganisationen Sveriges Museer, museernas rapportering av antal besök i Kulturdatabasen som Myndigheten för kulturanalys tillhandahåller, museernas verksamhetsplaner för 2023 och personlig kommunikation med utredaren.

Kapitel 3 fokuserar på scenkonsten och närmare bestämt på återhämtningsfasen, publikutvecklingen, de försämrade möjligheterna för grupper att etablera sig, den förändrade upphovsrättslagstiftningen, kompetensutvecklingen och de nya ekonomiska utmaningarna för scenkonstinstitutionerna. Analysen är baserad på scenkonstinstitutionernas redovisning i Kulturdatabasen, verksamhetsplaner för år 2023, rapporten från branschorganisationerna IFPI Sverige och SAMI, den statliga utredningen Kreativa Sverige! och personlig kommunikation.

Kapitel 4 belyser filmbranschen. Underlag för kapitlet är rapporter från Film i Väst och Svenska filminstitutet.

Kapitel 5 beskriver utvecklingen av deltagandet i folkhögskolornas och studieförbundens verksamhet samt effekterna av det minskade statliga stödet för år 2023. Underlag är statistik från SCB och verksamhetsberättelser från Folkbildningsrådet och Styrelsen för folkhögskolor.

1. Utveckling av kulturarbetsmarknaden, kulturarbetarnas inkomster och kulturella och kreativa näringar

Coronapandemin satte fokus på konstens och kulturens värde för samhället samt villkoren för yrkesverksamma kulturutövare. Tidigt under pandemin blev det klart att kultursektorn skulle bli hårt drabbad. Den fanns en stor oro att många skulle bli av med sina anställningar, främst på grund av nedskärningar. Vissa som hade deltidsjobb utanför kultursektorn valde också att förlita sig mer på dem. Oro uppstod även kring brist på kompetens inom kultursektorn och risken att många skulle välja att lämna branschen. I följande text presenteras en djupare analys av förändringar i antal sysselsatta inom kultursektorn samt inkomstutveckling inom de konstnärliga yrkesområdena. Dessutom diskuteras utvecklingen av arbetsbetslöshet inom kulturen och ekonomisk utveckling av den privata kultursektorns delbranscher.

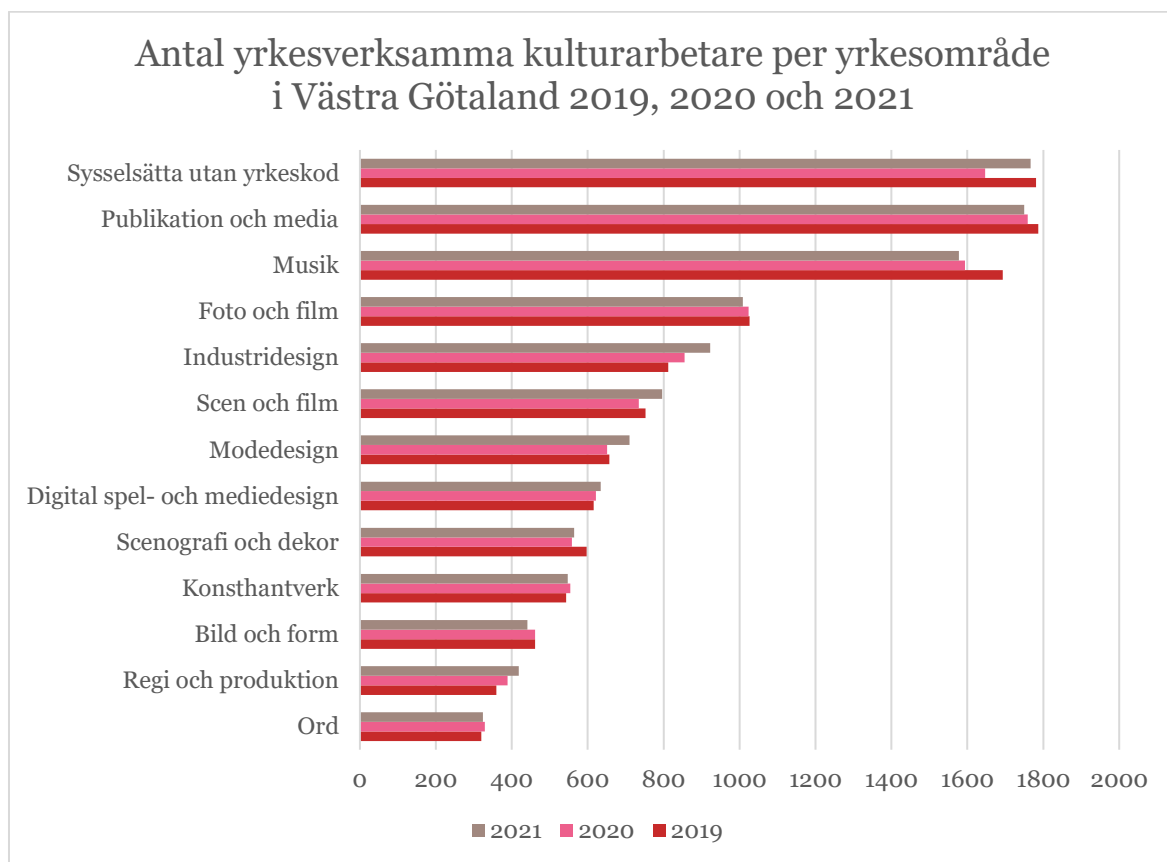
1.1 Skillnader i återhämtning av antal sysselsatta mellan olika yrkesområden

Det fanns en oro för att många kulturskapare skulle lämna sina yrken och det visade sig vara delvis sant. Myndigheten för kulturanalys har konstaterat att jobbbrörligheten, d.v.s. personer som byter jobb, inom kulturbranschen minskade mer än inom hela arbetsmarknaden under pandemin. Däremot ökade antalet jobbyten från kultursektorn markant under senare halvan av 2021 och första halvan av 2022, medan jobbyten till kultursektorn minskade betydligt¹. Detta återspeglades även i förändringarna i antalet sysselsatta 2020 och 2021 och förändringarna ser olika ut för olika yrkesområden.

Figur 1 visar antalet personer för varje konstnärligt yrkesområde för 2019, 2020 och 2021. Sysselsättningsstatistik för varje yrke publiceras med 1,5 års fördröjning och finns inte för 2022 i skrivande stund. Yrkesområdet Publikation och media har flest verksamma. Därefter kommer yrkesområdet Musik. De minsta yrkesområdena är Bild och form, Ord samt Konsthantverk. De sysselsatta utan yrkeskod består framförallt av egenföretagare inom artistisk verksamhet (SNI-koder 90.010 och 90.030). Antalet yrkesverksamma konstnärer i musikbranschen minskade 2020 och 2021 med 7 procent jämfört med 2019. Vidare minskade antalen inredare, dekoratörer och scenografer som utgör yrkesområde Scenografi och dekor samt bild- och formkonstnärer med respektive fem procent. Antalet fotografer, yrkesverksamma konstnärer och de utan yrkeskod samt grafiska formgivare i yrkesområdet Publikation och media minskade också något under 2021. Däremot ökade sysselsättningen inom Regi och produktion (15 procent), Industridesign (14 procent), Modedesign (8 procent), Scen och film (6 procent), Digital spel- och mediedesign (3 procent), Ord (1 procent) och Konsthantverk (1 procent) 2021 jämfört med 2019. Den totala sysselsättningen inom konstnärliga yrken minskade med två procent under 2020 jämfört med året innan och 2021

¹ Myndigheten för kulturanalys (2022); Kulturarbetsmarknaden efter pandemin; Faktablad 2022:2; s. 14-15

skedde en återhämtning med tre procent jämfört med 2020. Det totala utfallet för 2021 är alltså en procent högre än 2019.

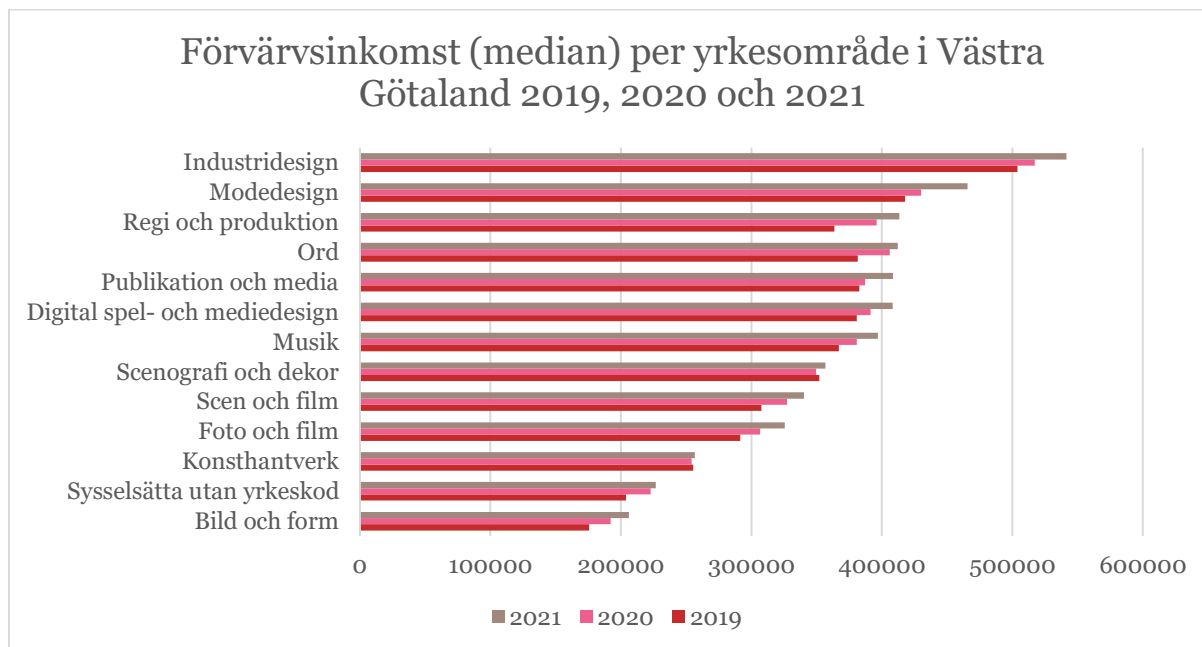
Figur 1. Källa: SCB, MONA Väst-databasen. Antal sysselsatta, nattbefolkning, per yrkesområde i Västra Götaland 2019, 2020 och 2021. Yrkesområdena är baserade på standarden för svensk yrkesklassificering (SSYK) och Myndigheten för kulturanalys definition för konstnärliga yrken och yrkesområden.

1.2 De konstnärliga yrkesområdena visar i genomsnitt en positiv inkomstutveckling, men stora inkomstskillnader finns kvar mellan yrkesområdena

Statens kulturråd, Konstnärsnämnden, Filminstitutet och Tillväxtverket fördelade ett totalbelopp om cirka 1,1 miljarder kronor i krisstöd i Västra Götaland 2020, 2021 och våren 2022. Sammanlagt beviljades cirka 6300 (ej unika) ansökningar från verksamheter och yrkesverksamma konstnärer i Västra Götaland². Krisstöden bidrog till en positiv inkomstutveckling och kan därmed sägas vara träffsäkra.

² VGR Analys (2022:30); Resultat av de statliga krisstöden till kulturen i Västra Götaland 2020, 2021 och våren 2022 - Tabellrapport

I statistiken över inkomster används begreppet sammanräknad förvärvsinkomst på årsbasis för att beskriva kulturarbetarnas inkomster³. I förvärvsinkomst inkluderas olika typer av inkomster, såsom inkomst av tjänst och inkomst av näringsverksamhet. Inkomst av tjänst innefattar löneinkomster, ersättningar från Försäkringskassan och A-kassa samt pension. Detta inkluderar alltså olika typer av inkomster som kommer från anställningar, sociala förmåner och pension.

Figur 2. Källa: SCB, MONA Väst-databasen. Median förvärvsinkomst per individ, nattbefolkning, per yrkesområde i Västra Götaland 2019, 2020 och 2021. Yrkesområdena är baserade på standarden för svensk yrkesklassificering (SSYK) och Myndigheten för kulturanalys definition för konstnärliga yrken och yrkesområden.

Förvärvsinkomsterna inom de konstnärliga yrkesområdena ökade både för 2020 och 2021 för alla yrkesområdena förutom scenografi- och dekor samt konsthantverk.

Medianförvärvsinkomsterna inom industridesign, modedesign, regi- och produktion, ord, publikation och media, samt digital spel- och mediedesign låg högre än medianinkomsten (390 000 kronor) för hela den förvärvsarbetande delen av befolkningen 2021.

Inkomstutvecklingen för dessa yrkesområden var gynnsam jämfört med genomsnittet. Musik (musiker, sångare, kompositörer) hade en medianinkomstnivå och -utveckling som var samma som för genomsnittet för alla förvärvsarbetare. Däremot minskade inkomsterna för konsthantverkare och arbetare inom scenografi och dekor något under 2020, och 2021 visar en sämre inkomstutveckling jämfört med de andra yrkeskategorierna.

Fyrtio procent av kulturarbetarna arbetar dock i ett yrkesområde som hade en medianinkomst som var lägre än genomsnittet för hela förvärvsarbetande befolkningen 2021. Bild- och formkonstnärer hade en medianinkomst på bara 206 000 kronor, vilket är 47 procent lägre än genomsnittet på 390 000 kronor år 2021. De sysselsatta utan yrkeskod (som huvudsakligen är frilansare inom konstnärliga branscher med SNI-koderna 90.010 och 90.030) och konsthantverkare tjänade 42 procent respektive 34 procent mindre än

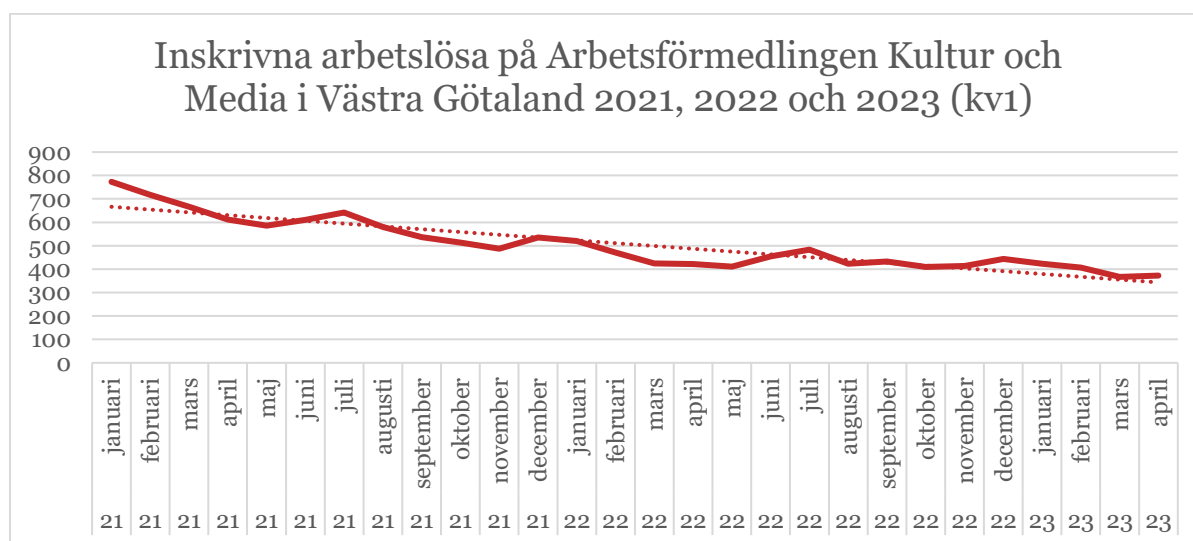
³ Bland annat SOU 2018:23; Konstnär oavsett villkor och Myndigheten för kulturanalys (2022); Yrkesverksamma konstnärer i SCB:s register - En metodstudie utifrån yrkes- och näringskoder

genomsnittet. Dessutom hade fotografer och kulturarbetare inom scenografi, dekor, scen och film lägre inkomster än genomsnittet.

1.3 Postpandemin har lett till en tillväxt av arbetstillfällena och minskad arbetslöshet inom kultur

Postpandemin har lett till en tillväxt av arbetstillfällena inom kulturen. Förhållandet mellan antalet jobb och antalet anställda är inte en till en, eftersom en person kan ha flera jobb. Under pandemin minskade antalet jobb i större utsträckning än antalet anställda, vilket resulterade i både ett utflöde av kulturarbetare och svårigheter att hitta extrajobb inom branschen. Nu, med data från hela pandemin och delvis återhämtning under 2022, ser vi att både antalet anställda och arbetstillfällena inom kultursektorn har återhämtat sig och är högre än före pandemin.

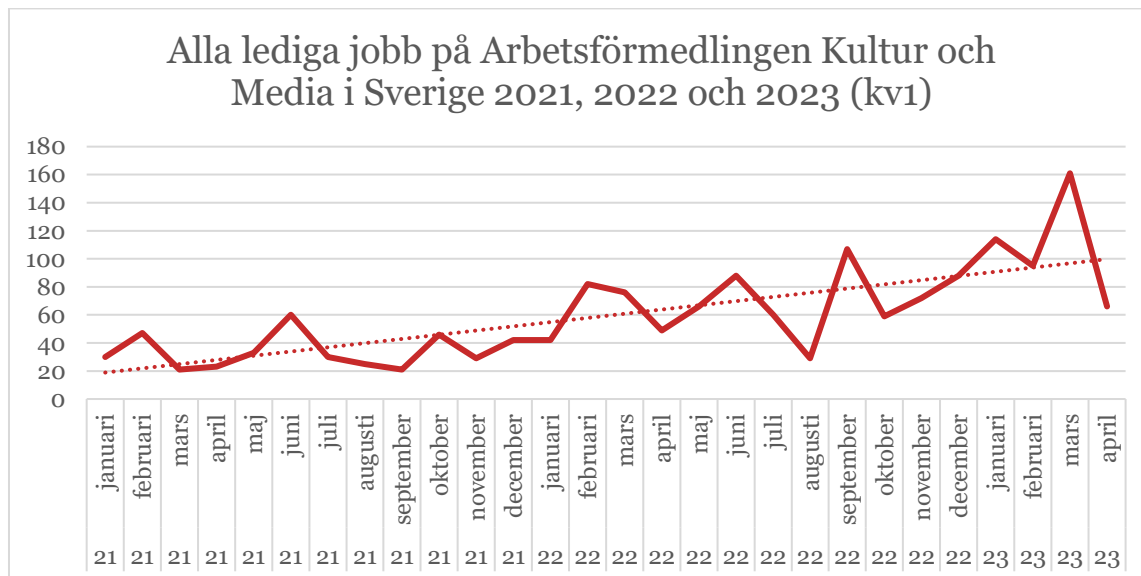
Under pandemin ökade arbetslösheten kraftigt under första halvan av 2020, och nådde över 1 000 arbetslösa under sommaren i Västra Götaland. Från våren 2021 började antalet arbetslösa kulturarbetare på Arbetsförmedlingen Kultur och Media minska och återgick under våren 2022 och de första fyra månaderna 2023 till nivåerna från innan 2019. Antalet ligger på 372 i april 2023, vilket är ungefär på samma nivå som april 2019.

Figur 3. Källa: Arbetsförmedlingen Kultur och Media. Antal inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen Kultur och Media i Västra Götaland 2021, 2022 och 2023 (första kvartal).

De arbetslösa kulturarbetarna skiljer sig från de genomsnittliga arbetslösa. En hög andel arbetslösa kulturarbetare, 90 procent, har en eftergymnasial utbildning jämfört med 29 procent bland arbetslösa i genomsnitt i Västra Götaland. Arbetslösa inom kultur och media hittar snabbare nytt arbete. En lägre andel, 47 procent, var utan arbete i mer än 12 månader jämfört med 66 procent bland arbetslösa i genomsnitt. Cirka 25 procent av antalet arbetssökande på Kultur och Media får nytt arbete per månad jämfört med 10 procent bland arbetslösa i genomsnitt. 22 procent av de arbetslösa på Kultur och Media är födda utomlands, medan andelen är 59 procent i genomsnitt.

Det minskande antalet arbetslösa kulturarbetare motsvarar en ökad efterfrågan på arbetskraft inom kulturbranschen. Figuren nedan visar utvecklingen av antal lediga jobb inom Kultur och media 2021, 2022 och 2023 i Sverige⁴. Trots fluktuationer låg antalet annonserade tjänster för 2022 och 2023 konstant högre än tidigare år. Detta indikerar att arbetsmarknaden för kulturarbetare har återhämtat sig starkt under 2023.

Figur 4. Källa: Arbetsförmedlingen Kultur och Media. Alla lediga jobb registrerade på Arbetsförmedlingen Kultur och Media i Sverige 2021, 2022 och 2023 (första kvartalet).

1.4 Ekonomisk återhämtning i stora delar av den privata kultursektorn

1.4.1 Den audiovisuella branschen

Bokslutsår	Företag	Omsättning (tkr)	Anställda
2017	920	2 661 827	1 500
2018	940	2 930 555	1 500
2019	1 000	2 983 020	1 600
2020	1 040	4 040 270	1 600
2021	1 090	3 985 901	1 800

Tabell 2. Källa: Dun & Bradstreet. Antal företag, omsättningen i tusental kronor och antal anställda. Siffrorna för antal företag och anställda är avrundade. Den audiovisuella branschen består av SNI-koderna för delbranschen Audiovisuellt inom kulturella och kreativa näringar.

Den audiovisuella branschen omfattar bland annat producenter och distributörer av film, dataspel, video, radio- och TV-program samt biografier. Branschen visar en positiv och stabil

⁴ Vid skapandet av en jobbannons på Platsbanken finns det olika ordtyper som arbetsgivaren kan välja beroende på vilken typ av anställning eller uppdrag som erbjuds. I syftet att standardisera statistiken inkluderar Arbetsförmedlingen inte alla ordtyper i statistiken. Följaktligen är antalet jobbannonser inom Kultur och media på Platsbanken betydligt högre än i statistiken.

utveckling av antalet företag, omsättning och antalet anställda i Västra Götaland under perioden 2017 – 2021. Antalet företag ökade med 18 procent från 2017 till och med 2021. Under 2020 och 2021 ökade antalet företag med nio procent. Omsättningen (uttryckt i tusental kronor) visar en markant ökning på 50 procent från 2017 till och med 2021. Från 2019 till och med 2021 ökade omsättningen med 34 procent. Under perioden 2017 – 2021 utvidgade företagen sin verksamhet med 250 nya anställda. Från 2019 till och med 2021 ökade antalet anställda med 15 procent.

1.4.2 Bild och form

Bokslutsår	Företag	Omsättning (tkr)	Anställda
2017	2 830	10 807 242	2 900
2018	2 790	10 885 531	3 000
2019	2 830	12 123 209	3 100
2020	2 740	12 401 297	2 900
2021	2 760	14 038 258	3 100

Tabell 3. Källa: Dun & Bradstreet. Antal företag, omsättningen i tusental kronor och antal anställda. Siffrorna för antal företag och anställda är avrundade. Branschen bild och form består av SNI-koderna för samma delbransch inom kulturella och kreativa näringar.

Bild- och formbranschen omfattar gallerier, grafisk design, industridesign, inredningsarkitektverksamhet och fotografi. Branschen visar en blandad utveckling i antal företag, men fortsatt tillväxt och relativ stabilitet i antal anställda över tid. Antalet företag låg runt 2800 från år 2017 till och med år 2019. Sedan följde en minskning på cirka 2,5 procent under 2020 och en liten återhämtning under 2021. Omsättningen visar däremot en stadig ökning på cirka 30 procent från 2017 till och med 2021, där även år 2020 visar en ökning. Antalet anställda ökade från 2017 till och med 2019, men minskade under 2020. År 2021 visade på en återhämtning av antalet anställda. Totalt sett var det en ökning av antalet anställda på cirka sju procent under perioden 2017 - 2021.

1.4.3 Mode

Bokslutsår	Företag	Omsättning (tkr)	Anställda
2017	440	2 125 413	810
2018	420	2 283 188	810
2019	410	2 267 618	800
2020	390	1 737 488	720
2021	370	2 040 062	750

Tabell 4. Källa: Dun & Bradstreet. Antal företag, omsättningen i tusental kronor och antal anställda. Siffrorna för antal företag och anställda är avrundade. Branschen modetillverkning består av SNI-koderna för delbranschen Mode inom kulturella och kreativa näringar exklusive SNI-koderna för parti- och detaljhandel.

Modebranschen omfattar företag inom tillverkning av textilprodukter och skor. Parti-, butiks- och näthandel har inte inkluderats här. Antalet företag minskade, omsättningen

minskade och antalet anställda minskade under den här perioden. 2020 var ett bottenår, men under 2021 återhämtade sig omsättningen med 17 procent och antalet anställda med fem procent. Men siffrorna var fortfarande lägre än innan pandemin och detta innebär en negativ utveckling.

1.4.4 Litteratur och press

Bokslutsår	Företag	Omsättning (tkr)	Anställda
2017	1 600	7 016 781	3 700
2018	1 590	6 781 812	3 600
2019	1 580	6 834 696	3 400
2020	1 590	6 505 556	3 300
2021	1 600	6 656 729	3 300

Tabell 5. Källa: Dun & Bradstreet. Antal företag, omsättningen i tusental kronor och antal anställda. Siffrorna för antal företag och anställda är avrundade. Branschen Litteratur och press består av SNI-koderna för samma delbransch inom kulturella och kreativa näringar.

Litteratur och press omfattar bland annat bokhandel, utgivare och förläggare. Branschen visar en negativ utveckling. Antalet företag var relativt stabilt från 2017 till 2021. Däremot uppvisade omsättningen en viss variation under perioden. 2018 minskade omsättningen, men ökade igen under 2019. 2020 var ett bottenår. 2021 ökade omsättningen igen till drygt 6,6 miljoner, vilket är tre procent lägre än 2019. Antalet anställda minskade stadigt från 2017 till och med 2021 och 2021 låg det fem procent under nivån för 2019.

1.4.5 Litterärt och konstnärligt skapande

Bokslutsår	Företag	Omsättning (tkr)	Anställda
2017	2 010	581 485	360
2018	2 010	534 103	290
2019	2 030	526 719	290
2020	1 960	505 822	370
2021	2 020	555 638	380

Tabell 6. Källa: Dun & Bradstreet. Antal företag, omsättningen i tusental kronor och antal anställda. Siffrorna för antal företag och anställda är avrundade. Branschen Litterärt och konstnärligt skapande består av SNI-kod 90.030.

I bransch kategorin Litterärt och konstnärligt skapande finns drygt 2000 företag, främst ensamföretagare med bland annat konstnärer, författare och journalister. Antalet företag håller sig i stort sett stabilt genom åren men minskade under pandemin och sedan följde en återhämtning till nivån för 2019. Omsättningen minskade stadigt från 2017 till 2020. År 2021 ökade omsättningen betydligt till 556 miljoner kr, vilket motsvarar en ökning på 5,5 procent jämfört med 2019. Bransch kategorin har relativt få anställda (enbart 38 företag har fler än en anställda 2017), vilket gör det svårt att göra en analys av förändringen över tid. Bättre är då

att titta på antalet förvärvsarbetande som genererar inkomst från sitt konstnärliga arbete. Antalet ökade varje år, även under pandemin, från 1250 år 2017 till 1400 år 2021⁵.

1.4.6 Scenkonst

Bokslutsår	Företag	Omsättning (tkr)	Anställda
2017	2 970	3 129 483	2 200
2018	3 000	3 182 062	2 100
2019	3 070	3 299 993	2 300
2020	3 000	2 774 107	2 000
2021	2 990	2 947 707	2 100

Tabell 7. Källa: Dun & Bradstreet. Antal företag, omsättningen i tusental kronor och antal anställda. Siffrorna för antal företag och anställda är avrundade. Branschen Scenkonst består av SNI-koderna för samma delbransch inom kulturella och kreativa näringar.

Scenkonstbranschen består av artister, scener, stödtjänster, utbildningar, studior, musikhandlare och musikinstrumenttillverkare. Scenkonsten drabbades hårt under pandemin men data för 2021 visar en ekonomisk återhämtning men inte till nivåerna som innan pandemin. Antalet företag ökade något mellan 2017 och 2019, men minskade sedan 2020 och 2021. Omsättningen ökade successivt 2018 och 2019, men minskade markant 2020. 2021 skedde en återhämtning men omsättningen låg fortfarande 11 procent under nivån 2019. Detta gäller också antalet anställda. Antalet anställda ökade 2021 men var fortfarande 5 procent lägre än 2019.

⁵ Källan: Tillväxtverket Raps / SCB RAMS

2. Museum

Klicka eller tryck här för att ange text.

Museerna beskriver en utveckling som både är hoppfull och oroväckande. Efter att pandemins begränsningar och restriktioner hävts, innebar år 2022 i stort sett en återgång till normal verksamhet. Vissa museer renoverades och utvecklade nya basutställningar under pandemin. Sjöfartsmuseet nyöppnades i december med nya basutställningar och ett nytt akvarium efter att ha varit stängt för ombyggnad under några år. Lödöse museum har utvecklat en ny basutställning, Medeltida liv. Dalslands konstmuseum och Halmens Hus genomgick renovering. Museerna rapporterar att besökarna har strömmat tillbaka. Däremot har museernas ekonomiska läge försämrats och de varnar för ytterligare urholkning av ekonomin som kan hota basverksamheten.

2.1 Bra återhämtning av besöksantalen

Enligt en sammanställning av Sveriges Museer gjordes drygt 6 miljoner besök på landets museer under sommaren 2022, vilket pekar på att 9 av 10 besökare har hittat tillbaka till museerna⁶. Besöksantalen för Västra Götaland för år 2022 ligger cirka 10-15 procent lägre än 2019 vilket bekräftar detta. Överhuvudtaget ser museerna positivt på besökarnas återkomst efter pandemin. Borås konstmuseum hade en publikframgång med utställningen Borås Bright Art. Dalslands museum har en museipark som var välbesökt under och efter pandemin. Museet har fått höjt regionalt bidrag för renovering och utveckling av museipedagogiken.

Å andra sidan rapporterar Vitlycke museum ett dramatiskt besökstapp jämfört med 2019, men det beror förmodligen på en för optimistisk uppskattning av besöken 2019 medan besöken 2022 mättes med en automatisk räknare. Bohusläns museum har också bytt till en räknare 2021 som mäter färre besökare än den gamla räknaren gjorde. Västergötlands museum redovisar 35% färre besökare. Museet menar att det bland annat hänger ihop med flera personalsbyten och i synnerhet rekryteringen av en ny utställningsproducent.

2.1.1 Höjda entréavgifter

Regeringen har slopat den fria entrén till alla statliga museer. Världskulturmuseet i Göteborg har infört en entréavgift på 150 kronor (140 kronor för årskort) för vuxna. Det har delvis bidragit till att besöken nära nog har halverats i skrivande stund (mars) jämfört med förra årets första två månader⁷. Också Göteborgs Stads museer höjde entréavgiften vid årsskiftet. Ett årskort kostar numera 10 kr mer, 130 kronor. Den här höjningen har inte lett till färre besökare. Göteborgs naturhistoriska museum tillhör Västra Götalandsregionen och är det enda gratismuséet i Göteborg. Under 2022 var muséet det mest besökta av alla i Göteborg och i Västra Götaland. Muséet märker inte att fler väljer Naturhistoriska nu när Världskulturmuseet tar inträde, men besökssiffror för de första månaderna för 2023 ser ännu bättre ut än under samma period 2019⁸.

⁶ Sveriges Museer (2022); Museerna och återhämtningen – 152 museer om sommaren 2022

⁷ Göteborgs Posten; Besökstappet på museet inte bara på grund av entréavgift; den 5 april 2023

⁸ Ibid.

	2019		2020		2022			Förändring anläggnings- besök 2019-2022
	Anläggnings- besök	Verksamhets- besök	Anläggnings- besök	Verksamhets- besök	Anläggnings- besök	Verksamhets- besök	Verksamhets- besök barn och unga	
Bohusläns museum	257 600	247 600	106 200	92 900	154 000 (ny mätare)	138 000	29 000	-
Borås konstmuseum	20 300	20 300	21 200	21 200	53 900	53 900	3 600	166%
Dalslands konstmuseum	16 800	8 600	16 900	16 900	25 600	25 600	1 200	52%
FKU - Forsviks bruk	19 700	19 700	22 400	22 400	25 100	25 100	2 500	27%
FKU - Lödöse museum	29 000	29 000	11 000	11 000	24 500	24 500	6 200	-15%
FKU - Naturhistoriska museet	240 500	240 500	116 100	116 100	239 100	239 100	119 500	-1%
FKU - turnerande verksamhet	45 400	45 400	7 000	7 000	27 700	27 700	9 500	-39%
FKU - Vitlycke museum	198 300		112 500	64 300	108 000	108 000	27 000	-45%
FKU - Vänersborgs museum	12 900	12 900	8 900	8 900	12 900	12 900	3 800	0%
Göteborgs konstmuseum	213 800	175 300	113 100	93 100	197 000	166 000	21 500	-8%
Göteborgs stadsmuseum	208 900	181 900	93 100	59 900	168 900	103 700	28 500	-19%
Konstmuseet i Skövde	40 000	40 000	23 200	23 200	39 600	39 600	10 900	-1%
Innovatum Science Center	84 400	84 400	36 000	36 000	76 000	68 900	45 000	-10%
Läckö Slott	295 000	145 000	275 000	125 000	120 000 (enbart till slottet och aktiviteter)	55 000 (enbart till slottet)	16 800	-
Nordiska akvarellmuseet	147 300		85 700		155 300	56 700	13 000	5%
Röda Sten konsthall	194 800	34 100	165 700	12 700	160 700	18 200	4 300	-18%
Röhsska museet	104 400	69 700	48 200	29 100	87 300	42 500	6 800	-16%
Saab Car Museum	28 600	28 600	14 300	14 300	31 200	31 200	2 700	9%
Sjöfartsmuseet Akvariet	10 000 (Stängt)	10 000 (Stängt)	Stängt	Stängt	34 100 (Stängt innan december)	32 000 (Stängt innan december)	10 700	-
Textilmuseet	66 300	66 300	34 100	34 100	64 600	64 600	6 300	-3%
Västergötlands museum	179 600	108 900	93 900	46 100	119 300	108 300	5 900	-34%
Summan	2 413 600	1 568 300	1 404 500	834 300	1 924 900	1 441 700	401 900	Cirka -10-15%

Tabell 8. Källa: Kulturdatan. Antal anläggnings- och verksamhetsbesök till museer och konsthallar i Västra Götaland 2019, 2020 och 2022.

2.2 Satsning på digitalisering

Digitaliseringen har blivit alltmer påtaglig i samhället och i alla invånares liv. Museerna har satsat på digitalisering av sina samlingar och utveckling av digitala utställningar och digitala aktiviteter under pandemin. Museerna ser positivt på den här utvecklingen eftersom den ökar möjligheterna för att tillgängliggöra och sprida deras verksamheter. Samtidigt varnas för att digitalisering kräver nya kompetenser som man inte alltid har. Dessutom kräver utveckling av ett digitalt utbud extra arbete och resurser som mestadels ska finansieras ur befintlig budget utan att det genererar tillräckligt med intäkter. Det bidrar i sin tur till att museernas ekonomi urholkas.

2.3 Urholkad ekonomi

Att museernas ekonomi urholkas är en oroväckande utveckling. Sveriges Museer har i februari 2023 publicerat rapporten ”Museerna och kapitalet Läget i landet enligt 101 museichefer”, som larmar om att museernas ekonomi har urholkats. Fler än hälften (57 procent) av museerna anger att de har ett sämre ekonomiskt läge än året innan. En tredjedel anger att det ekonomiska läget är likvärdigt med fjolårets⁹.

Museerna i Västra Götaland utmanas av ökade kostnader för lokaler, för el och uppvärmning, för förbrukningsvaror i allmänhet samtidigt som bidragen ligger kvar på samma nivå eller inte har ökat i samma utsträckning som kostnaderna. Hos flera museer finns en oro kring hur man ska klara grunduppdragen och hur man kan få de personella resurserna att räcka till. Borås konstmuseum beskriver den här utmaningen i sin verksamhetsplan för 2023:

”Museet saknar resurser för att vårda samlingen, för uppdraget finns 50 % tjänst vilket innebär att det endast går att utföra enskilda punktinsatser, som generellt blir kostsamma på grund av bristande underhåll. Utöver muséets rambudget förfogar muséet över investeringsmedel för konstgestaltningar, det är en ansenlig budget men för att kunna genomföra nya konstprojekt behövs personal”¹⁰.

För Västergötlands museum och Röda Sten Konsthall verkar situationen vara mest akut. Enligt Västergötlands museum har Skara kommun inte räknat upp sitt bidrag sedan 2014. Personalstyrkan har minskat från 40 årsarbetskrafter år 2010 till lite under 27 i nuläget vilket har lett till ett tapp av kompetens och nätverk. Museet har stort underhållsbehov på alla byggnader och haft flera incidenter på grund av att fastigheterna är grovt eftersatta. Museet behöver investera, medan kostnaderna kraftigt stiger¹¹.

Röda Stens Konsthall gick ut med ett pressmeddelande den 21 februari 2023 att det ekonomiska läget ser mörkt ut vilket tvingar konsthallen att stänga ytterligare en dag i veckan samt göra nedskärningar i verksamheten. De konstpedagogiska besök som erbjudits till Göteborgs skolor och förskolor försvinner¹².

⁹ Sveriges museer (2023); Museerna och kapitalet - Läget i landet enligt 101 museichefer

¹⁰ Borås stad (2023); Verksamhetsplan 2023 Borås konstmuseum; s. 16

¹¹ Luitgard Löw, chef Västergötlands museum, E-post den 6 mars 2023.

¹² Röda Sten konsthall, Pressmeddelande den 21 februari 2023 och Göteborgs-Posten; Kris för Röda Sten Konsthall: ”Skarpt läge”, den 21 februari 2023.

2.3 Medlemskap i hembygdsföreningar och arbetslivsmuseer minskar

En annan utveckling som påverkar museisektorn negativt är att hembygdsföreningar och arbetslivsmuseer har tappat medlemmar under det senaste decenniet¹³. Dessa ideella krafter gör kulturarvet levande, skapar mötesplatser och bidrar till en lokal identitet, vilket innebär attraktiva platser att besöka. I vilken utsträckning och hur det här kulturarvet ska förvaltas i framtiden, samt regionmuseernas roll i detta är en diskussion som alltmer kommer att föras.

2.4 Mer kunskap om museernas bidrag till besöksnäring och kulturturism behövs

Den statliga utredningen om kulturella och kreativa näringar Kreativa Sverige! och Sveriges Museer har konstaterat att det saknas statistik som synliggör museernas bidrag till besöksnäring och kulturturism. Sveriges Museer anser att museerna ofta ses som ”tysta motorer” i kulturen och som har stor inverkan på angränsande fält. I en undersökning som gjordes av Sveriges Museer och Göteborgs universitet år 2013 konstaterades det att museer skapade ekonomiska effekter på mellan 2,5–6,7 miljarder kronor från utlandsbesök. Detta visar på vikten att ta fram statistik för de kulturella och kreativa branschernas inverkan på svensk ekonomi¹⁴.

¹³ SOM-institutet (2023); Den västsvenska SOM-undersökningen 2022

¹⁴ Statliga Offentliga Utredningar (SOU 2022:44); Kreativa Sverige! - Nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher; s. 197 och Sveriges Museer (2013); En skattning av svenska museers ekonomiska effekter.

3. Scenkonst

Scenkonsten drabbades hårt under pandemin. Den 9 februari 2022 var slutpunkten för nedstängningen och då började återhämtningsfasen. Men några negativa effekter av pandemin är ändå fortfarande påtagliga inom scenkonsten och det råder ekonomiskt tuffa tider.

3.1 Fortsatt tuffa tider för artister och arrangörer

Både artister och live-arrangörerna har haft en tuff period. Under pandemin inställdes föreställningar och de bokades om till framtiden, som har lett till en konkurrens med grupper som inte hade framskjutna föreställningar och fått vänta med nya produktioner tills efter pandemin. Att alla har velat flytta ut samtidigt gjorde det svårare att etablera sig, i synnerhet för nya grupper.

Dessutom verkar människors kulturvanor ha förändrats en hel del. Publiken har inte återkommit i samma utsträckning som före pandemin och man säkrar inte sin biljett i tid på samma sätt som tidigare. Dessutom verkar man fortsatt konsumera mer digital underhållning hemma jämfört med innan pandemin. Allt detta ställer till det för både artister och arrangörer som vill kunna planera sina verksamheter.

Inflationen och högre priser har lett till att det har blivit dyrare för artister att turnera. Band och grupper som turnerar har mycket mer kostnader. Under pandemin lämnade många ljud- och ljus-tekniker branschen och de är mer efterfrågade nu och får således högre löner. De som drabbas hårdast är nya artister eftersom arrangörerna inte vågar satsa på dem.

Westside Music Sweden arbetar med stöd från Västra Götalandsregionen med internationell exponering av pop- och rockband från Västra Götaland. Westside Music bekräftar att det är tufft för band att etablera sig och påpekar att andra länder satsar mer på internationaliseringen än Sverige:

”Det blir dyrare att delta på showcase, som ofta kan vara en genväg till nya samarbeten och nätverk, då resor, boende, mat, också blir dyrare hela tiden. Även om vi på Westside där kan göra skillnaden mellan att åka och inte åka, att delta och inte delta, är också våra möjligheter att supporta tigha då vi ständigt måste tänka på att använda varje krona på bästa sätt. Där ser vi att många andra länder supportar internationaliseringen mer, och därmed skapar en miljö där mindre verksamheter startar upp, utvecklas och, över tid med viss tur och massa skicklighet, till slut bär sig”¹⁵.

3.2 Musikförsäljningen har ökat, men vinsten når inte artisterna

Under 2022 ökade musikförsäljningen i Sverige med sex procent och totalt såldes musik för drygt två miljarder kronor. Audiostreaming står nu för 89 procent av värdet på den totala

¹⁵ Mattias Tell, manager på Westside Music Sweden, E-post den 15 maj 2023

marknaden och videostreaming för fem procent. Den samlade digitala musikförsäljningen står för 94 procent av totalen och fysisk försäljning står för sex procent¹⁶. Trots detta når de ekonomiska framgångarna sällan ut till artister som existerar på sådana plattformar, och som ofta behöver söka sig till andra yrken för att försörja sig¹⁷.

Detta bekräftar också Westside Music Sweden:

”Vi tycker att utvecklingen över lag är oroande. Ersättningsnivåerna på streaming är låga och möjligheten att få ekonomin att bära sig för 90% av artisterna, samt för bolag som ger ut musik, är små. Samtidigt som branschen aldrig genererat så mycket pengar som helhet har det aldrig varit svårare att agera utanför de stora skivbolagen och driva en indie-verksamhet som bär sig. Marginalerna är alldeles för tightsa, vilket gör det oerhört svårt att gå ner i tjänst på andra jobb för att utveckla och satsa på arbetet inom skivbolag, managementbolag, agentbolag, etcetera¹⁸”

3.3 Minskad ersättning från upphovsrätt 2022, men bättre förutsättningar för 2023

SAMI (Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation) samlar in ersättning från upphovsrätt från alla som använder musik, både i Sverige och utomlands, och betalar ut pengarna till medverkande artister och musiker. 2022 började återhämtningen av de förlorade intäkterna från offentligt framförande, till exempel musik i restaurang. Dessa utbetalningar har en viss eftersläpning och effekten var att SAMIs utbetalningar var lägre än 2021. Däremot visar SAMI på ett mycket starkt resultat med en bra insamling 2022, som ger bra förutsättningar för 2023. I framtiden befarar SAMI dock att lågkonjunkturen kan komma att leda till ökade konkurser och minskade intäkter¹⁹.

Från och med 2023 har Sverige en ny lag om upphovsrätt och därmed implementeras Europeiska unionens Upphovsrättsdirektiv eller DSM-direktivet. Syftet är att ge upphovspersoner en starkare position genom att harmonisera och modernisera bestämmelser om digital upphovsrätt inom Europeiska unionen. Lagen innebär att delningsplattformar, exempelvis YouTube, Facebook och fotodelningssiter, har samma upphovsrättsliga ansvar som andra som delar upphovsrättsligt material kommersiellt. Tidigare behövde delningsplattformar inte betala alls. Nu har rättighetsinnehavaren och även enskilda personer rätt att förhandla ett transparent avtal om en skälig ersättning.

3.4 Stort behov av kompetensutveckling av tekniker

Svensk Scenkonst har publicerat en rapport om utmaningarna som den svenska scenkonstsektorn står inför när det gäller kompetensutveckling, särskilt efter pandemin²⁰.

¹⁶ IFPI Sverige (2023); Fortsätt tillväxt för musikförsäljningen i Sverige; s. 2

¹⁷ Statliga Offentliga Utredningen (SOU 2022:44) Kreativa Sverige!; s. 204

¹⁸ Mattias Tell, manager på Westside Music Sweden, E-post den 15 maj 2023

¹⁹ SAMI (2023): Årsredovisning 2022

²⁰ Svensk Scenkonst (2023); Plats kring scen – så kan kompetensförsörjningen till scenkonsten stärkas

Rapporten påpekar att pandemin har påverkat organisationernas förmåga att investera i kompetensutveckling för sina tekniker. Många tekniker har varit permitterade eller uppsagda, och deras utbildning och utveckling har därför lagts på is. Pandemin har belyst behovet av att scenkonstsektorn antar digitala teknologier, vilket kräver nya kompetenser. Men många organisationer saknar resurser för att investera i den nödvändiga utbildningen och utvecklingen av sina tekniker, vilket har lett till kompetensbrist som kan bli ännu större i framtiden.

Rapporten diskuterar också behovet av samarbete mellan olika organisationer och intressenter inom scenkonstsektorn för att möta dessa utmaningar. Den betonar vikten av att erbjuda möjligheter till kontinuerligt lärande och utveckling, såsom praktikplatser, lärlingsprogram och utbildningsprogram, för att se till att teknikerna är utrustade med de färdigheter och kompetenser som krävs för att lyckas i en snabbt föränderlig bransch²¹.

3.5 Publik till föreställningar och konserter 2019, 2020 och 2022

	2019		2020		2022			Förändring publik 2019 - 2022
	Föreställning & konsert	Total publik	Föreställning & konsert	Total publik	Föreställning & konsert	Total publik	Varav barn och unga	
Borås Stadsteater	151	13 500	90	6 300	135	11 700	3 200	-13%
Göteborgs dans- och teaterfestival	1	200	Inställd		20	4 100	600	-
Folkteatern	240	21 200	82	4 600	194	11 200	2 100	-47%
GöteborgsOperan	397	264 400	107	54 500	367	181 700	18 700	-31%
Göteborgs Stadsteater	607	99 100	188	25 000	434	71 300	6 100	-28%
Göteborgs Symfoniker	280	149 200	96	26 300	218	159 200	27 900	7%
Göteborg Wind Orchestra	53	16 900	11	1 700	54	11 600	4 500	-31%
Regionteater Väst	484	22 000	429	13 100	450	17 800	13 800	-19%
Vara Konserthus	293	77 600	104	14 300	237	70 900	8 600	-9%
Summan	2 505	664 000	1 107	145 900	2 109	539 300	85 600	-19%

Tabell 9. Källa: Kulturdatabasen. Antal föreställningar, konserter och publik 2019, 2020 och 2022.

Tabellen visar antal föreställningar, konserter och publik för varje organisation i Västra Götaland och på turné 2019, 2020 och 2022. De första två månaderna under 2022 kännetecknades av publikbegränsningar och restriktioner och sedan började återhämtningen. Utfallet av antal åskådare år 2022 är 19% lägre än 2019. Alla verksamheter har redovisat mindre publik än innan pandemin, förutom Göteborgs symfoniker som spelade

²¹ Ibid.

med Laleh på Ullevi med 35 000 i publiken. Göteborgs symfonikers publik till Konserthuset minskade dock och låg vid årsskiftet cirka 15% under nivån 2019.

3.6 Scenkonstinstitutionerna drabbas av högre kostnader och förändrat köpbeteende

De offentligt finansierade scenkonstinstitutionerna i Västra Götaland står fortfarande inför utmaningar som delvis är följderna av pandemin och delvis följderna av inflation och stigande priser. Tendensen är att man fortsatt konsumerar mer musik och underhållning digitalt och hemifrån. Publiken har inte kommit tillbaka i samma utsträckning som innan pandemin och håller hårdare i plånboken. Publiken bokar sina biljetter senare, vilket skapar utmaningar för att planera och genomföra evenemangen samt ger osäkerhet i institutionernas marknadsförings- och försäljningsaktiviteter.

GöteborgsOperan förbereder sig för potentiella konsekvenser. Organisationen hade ett underskott på 13 miljoner kr under 2022, vilket balanserades genom att lösa upp reserver som har byggts upp under pandemin och genom en ny ovillkorad kapitalinjektion på 13 miljoner kronor från moderförvaltningen under 2023²².

Göteborgs symfoniker har upplevt en publikminskning på cirka 15% vid årsskiftet jämfört med 2019. Under pandemin minskade också sponsorintäkterna med ungefär 50%. Resultatet av detta är en underfinansiering på 5 miljoner under 2023. Göteborgs Symfoniker vidtar olika åtgärder och satsar på program och produktioner som har större chans att sälja biljetter. Därutöver streamas färre konserter live på GSOPlay för att locka den fysiska publiken tillbaka till Konserthuset²³.

Folkteatern står också inför ekonomiska utmaningar på grund av osäkerheter relaterade till inflation, stigande kostnader och potentiella förändringar i sitt avtal. Teatern har gjort ändringar i sin repertoar och budget för att nå ett nollresultat under 2023 och fokuserar på att hitta lösningar för osäkerheter relaterade till sina lokaler och pågående problem med sin hyresvärd²⁴.

Borås Stadsteater har sett minskad närvaro och biljettförsäljning, vilket har påverkat ekonomin. Det förändrade biljettköpsbeteendet med sena bokningar har skapat osäkerhet i marknadsföringen och försäljning. Man fokuserar nu ännu mer på att locka nya publikgrupper och behålla sin befintliga publik. Dessutom har de stigande materialkostnaderna satt press på produktionskostnaderna. Trots detta är ambitionen fortfarande att utveckla och främja turnerande scenkonstproduktioner²⁵.

²² Diarienummer RS 2023-01585

²³ Göteborgs Symfoniker (2023); Verksamhetsplan 2023

²⁴ Folkteatern (2023); Verksamhetsplan 2023

²⁵ Borås Stadsteater (2023); Verksamhetsplan 2023

4. Film

Västra Götaland är Nordens ledande filmregion med Film i Väst som stark aktör i den europeiska filmvärlden. Sedan starten 1992 har Film i Väst samproducerat fler än 1 300 svenska och internationella långfilmer och dramaserier, dokumentärfilmer och korta format. Film i Väst är efter Svenska Filminstitutet och SVT den väsentligaste finansiären av långfilmsproduktion i Sverige.

4.1 2022 var ett framgångsrikt filmår för Film i Väst

2022 har varit Film i Västs mest framgångsrika år hittills när det gäller konstnärliga framgångar på festivaler och galor: bland annat två Oscarnomineringar för Joachim Triers Världens värsta människa; Bästa internationella film och Bästa manus, tillsammans med Eskil Vogt. Fyra samproduktioner var med i huvudtävlingen i Cannes, vilket aldrig hänt tidigare: Ruben Östlunds Triangle of Sadness som vann Guldpalmen, Tarik Salehs Boy from Heaven som vann manuspriset, Cristian Mungius R.M.N. och priset för bästa kvinnliga skådespelare för Zar Amir Ebrahimi i Holy Spider.

Däremot minskade antalet inspelningsdagar, vilket främst beror på en dramaserie mindre än 2021. Totalt hade 42 samproducerade lång- och dokumentärfilmer, dramaserier och korta format premiär under 2022²⁶.

När Film i Väst investerar i och samproducerar en film eller dramaserie ställer bolaget krav på produktionsbolaget att de ska spendera minst lika mycket som investeringen i Västra Götaland. Det är framför allt bolag eller privatpersoner verksamma i regionen som kan räkna med intäkter i form av löner (som också är skatteunderlag i kommuner och regionen), hotellnätter, catering, hyrbilar och annat. För 2022 uppgår summan till 193,5 miljoner kronor, alltså mer än dubbelt så mycket som Film i Västs investeringar (93 miljoner)²⁷.

4.2 Utmaningar för filmbranschen

Filmindustrin står inför betydande utmaningar. Marknaden har polariserats, där amerikanska streamingtjänster dominerar med stora budgetar och storskalig produktion, medan sammanslagningar och uppköp av bolag har skapat ett mindre antal starka kommersiella spelare. I andra änden av skalan finns högkvalitativt nischinnehåll som stöds av regionala filmfonder, talangutvecklingssystem, filmfestivaler, arthouse-biografer och specialiserade Video-On-Demand-tjänster.

Amerikanska streamingjättar har upptäckt att produktion av lokalt innehåll kan bygga globala publikgrupper och samarbetar gärna med lokala skapare²⁸. Samarbete mellan

²⁶ Film i Väst (2023); Det västsvenska filmåret 2022; s.11.

²⁷ Film i Väst (2023); Det västsvenska filmåret 2022; s.10.

²⁸ I Europa har kvoter hjälpt cementera en produktionsboom, där streamers producerar mer innehåll över kontinenten för att uppfylla EU:s 30% EU-produktionskvot (Audiovisual Media Services (AVSM) artikel 13.2). Sverige utnyttjade inte möjligheten att implementera artikeln i lagstiftningen, men det är ändå, liksom andra medlemsländer, skyldigt att ge uppdateringar vartannat år intervaller. Filminstitutet 2021; Examining the European and Nordic transposition of AVMSD Article 13(2).

offentliga medel och strömningstjänster kan stödja filmfinansiering och därmed bidra till att mellanstora företag som förbinder nischen med blockbustern blir kommersiellt livskraftiga²⁹.

4.3 Talangutveckling och kompetensförsörjning inom filmbranschen

Inom den audiovisuella branschen finns fler möjligheter till betalt arbete än någonsin tidigare. Ett ökat utbud kan vara fördelaktigt för att det bidrar till mångfald i utbudet och ger nya talanger fler möjligheter att komma in i skriv- eller regissörsbranschen. Samtidigt får kreatörer kanske inte alltid berätta de historier de är mest intresserade av. Oberoende filmer har svårt att göra avtryck på biopubliken medan de olika digitala plattformarna ger bättre spridningsmöjligheter. Även om det finns potential att nå globala publikgrupper kan ett försök att skapa en "global hit" vara en risk. TV-serier erbjuder mer ekonomisk stabilitet för författare och regissörer jämfört med verkligt oberoende filmarbete³⁰.

Tekniska och digitala färdigheter efterfrågas i högre utsträckning. Även traditionella fysiska hantverksjobb kommer att kräva högre grad av digital kompetens. Film i Väst vill på alla sätt bidra till att Västra Götaland ska ligga längst fram i utvecklingen, både när det gäller teknik och kompetens. Satsningar för att förstärka kompetensutveckling inom ny teknik för att lära sig mer om virtuell produktion kommer att göras under 2023, tillsammans med bland andra Kulturakademien, Cinecittà filmstudios i Rom och norska filmskolan i Oslo. Film i Väst har också initierat ett samarbete med Högskolan i Skövde, som har norra Europas största och Sveriges i särklass bredaste utbud av dataspelsutbildningar samt Skövde Game Arena (SGA). Samarbetet syftar till att identifiera gemensamma kunskapsområden och branschutbyten inom audiovisuell industri, spelindustri och film- och dramaserieproduktion³¹.

Under 2022 har Film i Väst investerat i en projektorbaserad Virtual Production-anläggning i Studio Fares, Trollhättan. Projiceringsväggen är 24x8 meter och den största i sitt slag i Europa. Virtual Production innebär att man kan interagera med bakgrunden i realtid där filmteam och skådespelare omedelbart ser resultatet runt omkring sig. Satsningen är också ett led i Film i Västs hållbarhetsarbete, då Virtual Production möjliggör minskat resande.

4.4 Stora utmaningar för biograf

Filmindustrin och de offentliga filminstituten oroar sig för framtiden för biografier och filmer på bioduk³². I Sverige uppgick biografbesöken år 2022 till 10,4 miljoner, vilket var en ökning med omkring 80 procent jämfört med 2020/2021, men 35 procent lägre jämfört med 2019. Filminstitutet har tagit fram tre scenarier för biografmarknadens utveckling de kommande tre åren baserat på olika antaganden om framtida konsumentbeteenden och

²⁹ Film i Väst Analysis (2022); Streaming Giants and Public Film Funding

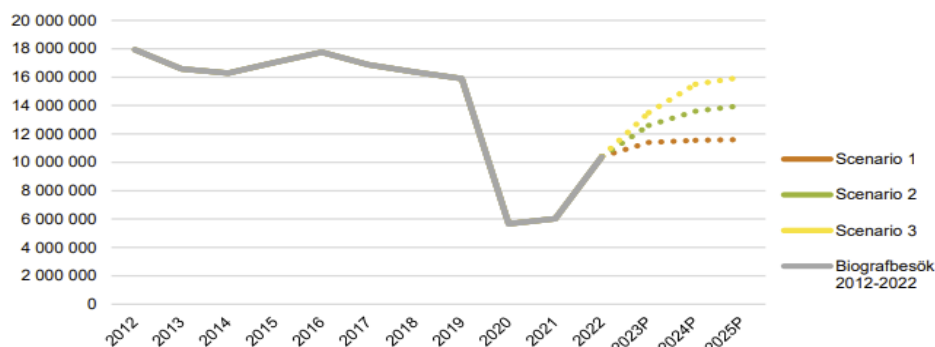
³⁰ Film i Väst Analysis (2021); Creative Overload

³¹ Film i Väst (2023); Verksamhetsberättelse och uppdragsrapportering 2022; s. 36-40

³² Film i Väst Analys (2022); Public film funding at a crossroads.

marknadsdynamik.

Scenarier för biografbesök i Sverige 2023–2025⁵

Figur 5. Källa: Filminstitutet. Utvecklingen 2012-2022 och scenarier 2023-2025 för biografbesök i Sverige.

Scenarierna utgår från premisserna 1) ingen återhämtning efter 2022, 2) fortsatt återhämtning men nya publikbeteenden består och 3) en återgång till de nivåer som gällde före pandemin. Samtliga tre scenarier innebär fortsatt tapp i intäkter för biograferna under 2023 och enbart ett av scenarierna innebär en full återhämtning till år 2025 till samma nivåer som före pandemin. Det scenario som spår störst återhämtning (scenario 3), förutsätter att marknadsaktörer satsar kraftfullt på biografer och att det går att påverka publikens förändrade vanor³³.

Trenden är att färre filmer säljer en betydligt större procentandel av biljetterna, särskilt amerikanska storsäljare dominerar branschen. Pandemin har påverkat den äldre publikens filmvanor, och de har minskat sin närvaro betydligt. Under pandemin ökade de sin konsumtion av strömmat innehåll mer än någon annan åldersgrupp, och detta har påverkat den inhemska filmens publikantal, som är 35 till 50 procent av vad den var före pandemin. Biografer inser att de kommer att behöva överleva genom att visa färre titlar och genom att förbättra bioupplevelsen. Man förutspår att stora filmpremiärer kommer att ske på en större skala men under en kortare period. Det innebär att biografen ännu mer kommer att programmera i enlighet med publikens preferenser. Biografer i närområden och konstfilmteatrar som lyckas kommunicera bra med sin publik kommer fortsätta ha sin plats. Samtidigt kommer biografen alltmer användas för ett brett kulturellt utbud, och visningen av "alternativt" innehåll såsom konserter, opera och e-sport kommer öka dramatiskt. Det finns relativt stor oro att biografer i mindre städer kommer att stängas om inte den offentliga sektorn ingriper³⁴.

³³ Svenska filminstitutet (2023); Budgetunderlag för åren 2024–2026; s.5

³⁴ Film i Väst Analys (2022); Public film funding at a crossroads: s. 39-40

5. Folkbildningen

5.1 Folkbildningen – viss återhämtning av antal kursdeltagare 2022

De tio studieförbunden skapar viktiga förutsättningar för kulturdeltagande, bildning och därmed en stärkt demokrati. De är heltäckande för de 49 kommunerna och ger tillsammans med de 21 folkhögskolorna möjlighet för människor i hela Västra Götalandsregionen att utbilda sig, ta del av kultur och utveckla sitt eget skapande. Folkbildningen kompletterar och samarbetar med kulturinstitutionerna (bland annat i projektet FOKIS – Folkbildning och kultur i samverkan) och medverkar därmed till ett varierat och lokalt förankrat kulturutbud.

Coronapandemin satte avtryck på folkbildningen under 2020 och 2021. Folkhögskolornas och studieförbundens totala verksamhet nådde cirka 57 procent färre invånare 2021 jämfört med 2019. Folkhögskolorna kunde fortsätta med sina långa behörighetsgivande allmänna kurser under helt förändrade förhållanden, men var tvungna att ställa in korta kurser. Antalet kursdeltagare minskade med cirka 29 procent och främst inom de korta kurserna som ställdes in. Vid studieförbunden minskade antalet deltagare i studiecirkel och annan kursverksamhet under pandemin med 60 procent.

2022 skedde en viss återhämtning av deltagandet men det låg fortfarande under nivåerna 2019. När det gäller folkhögskolor låg de korta kurserna under nivån för 2019, och detta gäller också studieförbundens studiecirkel. Detta beror på att restriktionerna gällde under de första två månaderna 2022 och att återstarta kursverksamheten tog tid. Studieförbunden såg en ökning av verksamheten i synnerhet under hösten, och folkhögskolorna kunde då återgå fullt ut till verksamhet på plats. Viss verksamhet, i både studieförbund och folkhögskolor, fortsatte att anordnas på distans. Enligt Folkbildningsrådet har erfarenheterna från pandemiåren på så vis lett till större flexibilitet i utbudet av verksamhet, och har stärkt folkbildningens förmåga att nå ut till människor i olika livssituationer med kunskap, bildning och möjlighet till påverkan³⁵.

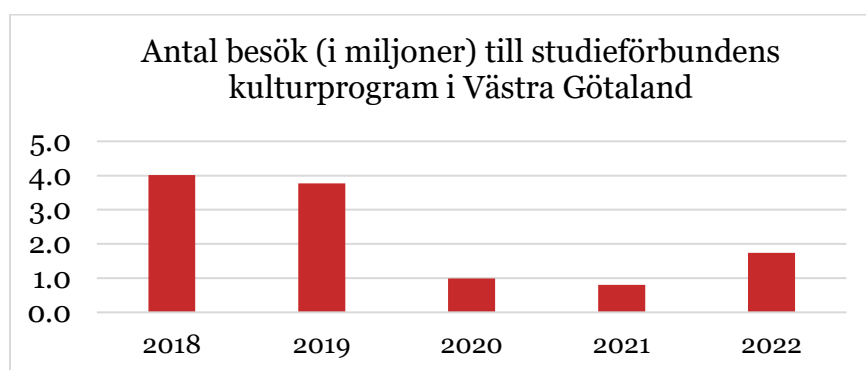
	2018	2019	2020	2021	2022	förändring i % 2020	förändring i % 2018
Folkhögskolor	22 100	21 200	14 100	15 000	19 400	37%	-13%
varav korta kurser	11 200	9 600	3 200	4 100	8 300	159%	-26%
varav långa kurser	11 000	11 600	10 900	10 900	11 100	1%	1%
Studieförbund	215 800	211 600	121 100	85 200	101 600	-16%	
Totalt	237 900	232 800	135 200	100 200	121 000	-11%	

Tabell 10. Källa: SCB (officiell statistik). Med undantag av siffrorna för studieförbunden 2018 och 2019 vilkas källa är SCB Stuv (Studieförbundens verksamhetsregister). I Stuv finns dubbelräkningar på grund av att en person kan delta och således medräknas i olika studieförbund och olika typ av verksamhet. Tabellen visar antal deltagare på folkhögskola och studieförbund. Korta kurser är kurser som är kortare än 14 dagar. Långa kurser är särskilda kurser som är längre än 14 dagar och allmänna kurser.

³⁵ Folkbildningsrådet (2023); Årsredovisning och verksamhetsberättelse 2022; s. 39

5.2 Cirka 1,7 miljoner besökare till studieförbundens kulturprogram 2022

Studieförbunden bedriver kulturverksamhet dels i form av gruppverksamheterna studiecirklar och annan folkbildningsverksamhet, dels i form av kulturprogram. Ett kulturprogram kan vara ett evenemang, seminarium, konsert, föreläsning eller dylikt som framförs inför eller tillsammans med publik. År 2022 arrangerades 28600 kulturprogram, vilket är 55 procent färre än 2019. Både antalet arrangemang och antalet deltagare ökade jämfört med föregående år, 8 300 fler arrangemang och 939 000 fler deltagare. Studieförbunden redovisar antalet medverkande i studieförbundens kulturprogram som indikatorn för i vilken grad kulturprogramsverksamhet sysselsätter yrkesverksamma kulturarbetare. Antalet ökade med nära 49 300 jämfört med året innan, men låg fortfarande på 55 procent lägre än 2019.

Figur 6. Källa: SCB, Stuv. Antal besök (i miljoner) till studieförbundens kulturprogram i Västra Götaland.

5.3 Minskat statligt stöd

Sveriges folkhögskolor och studieförbund får en halv miljard mindre i statligt stöd 2023. För folkhögskolorna i Västra Götaland innebär det en tuffare arbetssituation med mindre marginaler. Antalet kurser och medarbetare inom kursverksamhet kommer att sjunka och både allmänna och särskilda kurser minskar. De utökade platserna och yrkeskurserna som fanns under de senaste åren upphör 2023, vilket minskar verksamhetsvolymen med 3 739 deltagarveckor. Vidare har en minskning budgeterats av SMF, etableringsuppdrag och Svenska från dag ett³⁶.

I mitten av december kom Folkbildningsrådets remiss av statsbidrag 2024 till studieförbunden. Förslaget är en genomgripande förändring av fördelning av statsbidraget. En ny kvalitetsmodell med framåtriktade överenskommelser kommer att ersätta dagens modell som är byggd på prestation utifrån volymmått enligt historiska data.

³⁶ Folkhögskoleförvaltningen (2022); Detaljbudget 2023: s. 13-14 och 21-22.

Litteraturreferenser

- Borås stad (2023); Verksamhetsplan 2023 Borås konstmuseum; s. 16
- Borås Stadsteater (2023); Verksamhetsplan 2023
- Film i Väst (2023); Det västsvenska filmåret 2022
- Film i Väst (2023); Verksamhetsberättelse och uppdragsrapportering 2022
- Film i Väst Analys (2021); Creative Overload
- Film i Väst Analys (2022); Streaming Giants and Public Film Funding
- Film i Väst Analys (2022); Public film funding at a crossroads.
- Filminstitutet 2021; Examining the European and Nordic transposition of AVMSD Article 13(2)
- Filminstitutet (2023); Budgetunderlag för åren 2024–2026
- Folkbildningsrådet (2023); Årsredovisning och verksamhetsberättelse 2022
- Folkhögskoleförvaltningen (2022); Detaljbudget 2023
- Folkteatern (2023); Verksamhetsplan 2023
- Göteborgs-Posten; Kris för Röda Sten Konsthall: ”Skarpt läge”, den 21 februari 2023
- Göteborgs Posten; Besökstappet på museet inte bara på grund av entréavgift; den 5 april 2023
- Göteborgs Symfoniker (2023); Verksamhetsplan 2023
- IFPI Sverige (2023); Fortsätt tillväxt för musikförsäljningen i Sverige
- Musikcentrum Väst (2023); Verksamhetsberättelse 2022
- Myndigheten för kulturanalys (2022); Kulturarbetsmarknaden efter pandemin; Faktablad 2022:2
- Myndigheten för kulturanalys (2022); Yrkesverksamma konstnärer i SCB:s register - En metodstudie utifrån yrkes- och näringskoder
- SAMI (2023); Årsredovisning 2022
- SOM-institutet (2023); Den västsvenska SOM-undersökningen 2022
- Statliga offentliga utredningar (2018); Konstnär oavsett villkor; SOU 2018:23
- Statliga Offentliga Utredningar (SOU 2022:44); Kreativa Sverige! - Nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher

Svensk Scenkonst (2023); Plats kring scen – så kan kompetensförsörjningen till scenkonsten stärkas

Sveriges Museer (2013); En skattning av svenska museers ekonomiska effekter

Sveriges Museer (2022); Museerna och återhämtningen – 152 museer om sommaren 2022

Sveriges museer (2023); Museerna och kapitalet - Läget i landet enligt 101 museichefer

VGR Analys (2022:30); Resultat av de statliga krisstöden till kulturen i Västra Götaland 2020, 2021 och våren 2022 – Tabellrapport